

help to create a basis for the productive implementation of STEM education, contributing to the development of students' competence levels and preparing them for productive interaction in the modern world. At the same time, the development of educational and methodological support (EMS) for STEM education includes several key stages and requires the cooperation of various specialists in the fields of science, technology, engineering and mathematics.

Testing and evaluating the effectiveness of organizational forms, methods and means of implementing STEM education in the process of competence formation are important for ensuring the quality of education and further improving the educational process. The next stage of further research in this area is to develop the content of STEM education and requirements for student training, which should systematize the links between the purpose, means and results of the formed qualities, values and competencies and the conditions for their productive application.

Key words: *STEM education; key activities; productive activities; psychological experience; consciousness; social and labor development; technologies.*

Стаття надійшла до редакції 17.10.2023 р.

УДК 37.02:001.895]:37.091.4МАКАРЕНКО

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2023.32.292678](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2023.32.292678)

ДАР'Я ПОЛОВИНКА

МАРИНА ДЯЧЕНКО-БОГУН

ORCID: 0000-0002-1209-2120

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ А.С. МАКАРЕНКА У РОЗРОБЦІ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Стаття несе в собі інформацію про реалізацію ідей А.С.Макаренка стосовно реалізації стратегії інноваційного розвитку загальноосвітнього навчального закладу. Інноваційні навчальні заклади виступають авангардом освітніх реформ й експериментальними центрами реалізації нових педагогічних ідей, теорій, концепцій, технологій. Все більше педагогічних колективів визнають інноваційність як єдино можливий шлях свого розвитку й умову конкурентноздатності на ринку освітніх послуг. Інноваційний навчальний заклад характеризується як відкрита соціально-педагогічна система, яка постійно оновлюється структурно й функціонально, реагуючи не тільки на наявні зміни в суспільстві, а прогнозуючи їх, стратегічно плануючи розвиток своїх можливостей для випереджувального вирішення завдань, які будуть виникати перед освітою в процесі соціальних перетворень.

Ключові слова: *інноваційність, інноваційна стратегія, цілісна педагогічна система, демократичні принципи, трудове виховання.*

Постановка проблеми : Інноваційність є сутнісною ознакою й основним механізмом динамічного саморозвитку навчального закладу, показником його готовності до змін, можливості освоєння й реалізації інновацій. Як свідчить практика, більшість інноваційних навчальних закладів у процесі свого становлення пішли шляхом застосування найбільш прогресивних освітніх моделей, розроблених раніше. На нашу думку, вдалий підхід до вибору моделі й визначає рівень інноваційної компетентності педагогічного колективу, сформованості його потреб у реалізації нововведень як способу інтенсивного розвитку навчального закладу.

Однією з таких моделей є педагогічна система А. С. Макаренка, яка уособлює цілісність методологічних, теоретичних, технологічних та організаційно-методичних принципів створення та організації діяльності закладу освіти нового типу. Його теоретичні ідеї й успішний досвід їх реалізації можуть слугувати прикладом при розробці стратегії інноваційного розвитку загальноосвітнього навчального закладу. Термін "стратегія" походить від грецького *stratos* – військо і *ago* -веду й означає мистецтво розгортання військ у бою. У наш час стратегія розглядається або як програма, або як план, або як набір правил для досягнення цілей. Стратегія визначає "що змінити", "як змінити" і "навіщо змінити". Відповіді на ці питання дають можливість проектувати механізм інноваційного розвитку навчального закладу як цілісної педагогічної системи.

Методи: Основи методики Макаренка – виховний колектив, у якому діти охоплюють загальні потреби, побутові, ділові навантаження, і це сприяє комфортному середовищу у розвиток особистості.

Колектив допомагає йому адаптуватися в соціумі, відчуті його частиною, прийняти нові соціальні ролі. Розвиток взаємин дітей, конфлікти та їх вирішення, переплетення інтересів стоять у центрі системи Макаренка.

При цьому колектив має розвиватися, ставити нові цілі та поетапно йти до них, а кожна дитина – усвідомлювати свій внесок у цей загальний процес.

Таке виховання, орієнтоване на природні задатки, готує дитину до життя у реальному світі, де вона більше не буде винятковою і єдиною, де їй доведеться завоювати свій статус.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічну систему А. С. Макаренка цінують сьогодні в усьому світі. Особливий інтерес до спадщини видатного педагога виявляють педагоги Німеччини, Японії, США, Великобританії та багатьох інших країн. Загальнотеоретичне обґрунтування даного питання знайшло своє відображення в педагогічних, філософських, економічних і соціологічних працях видатних зарубіжних і вітчизняних науковців: П. Мортимера, Д. Хопкінса, Д. Рейнольдза, М. Фуллана, В. Бочарової, Л. Буєвої, Г. Бутенка, В. Максимова, А. Кочетова, А. Сбруєвої й інших.

Педагогічні ідеї А.С. Макаренка стали предметом дослідження таких відомих зарубіжних науковців, як Б. Бейкера (США), Дж. Данстена (Великобританія), Г. Хілліга (Німеччина) та ін. Вони підтримували актуальність і світове значення його педагогічних надбань. Серед низки досліджень ми виокремили питання щодо аналізу спадщини А.С. Макаренка з позицій сучасності в умовах демократичної освіти в Україні.

Серед педагогічного колективу Полтавського національного педагогічного університету цю тему найбільш послідовно розкриває Ткаченко Андрій Володимирович («Історико-педагогічні аспекти проєктної форми організації освітнього середовища (аналіз макаренківського досвіду)» та інші праці). Вчений є віце-президентом Міжнародної макаренківської асоціації, входить до редколегії наукового фахового видання України з педагогічних наук. Є лауреатом обласної премії імені А. С. Макаренка (2012).

Метою даного дослідження є спроба розглянути педагогічну спадщину А. С. Макаренка як джерело для розв'язання актуальних проблем сучасної педагогіки, а саме: виховання ініціативних і всебічно розвинених людей, здатних з часом стати активними діячами в різних сферах державного та громадського життя (Сбруєва, (Ред.), 2008).

Виклад основного матеріалу. Як відомо, освітні цілі повинні збігатися із цілями економічного і соціального розвитку країни. І в ідеалі освіта повинна бути ефективною, такою ж повинна бути й сучасна школа. Невід'ємною складовою навчально-виховного процесу є виховання всебічно та гармонійно розвиненої особистості, формування наукового світогляду, ознайомлення та опанування на відповідному рівні скарбниці світової та національної культур, розвитку творчих здібностей учнів. Виховання, як відзначав А.С. Макаренко, завжди змінюється „уже тільки тому, що росте і дитина, входить у нові стадії суспільного й особистого розвитку” (Макаренко, 1954).

Традиційна педагогіка завжди на перший план висувала навчання, а виховання розглядала як щось супровідне. А.С. Макаренко ж виховання поставив на перше місце, а навчання сприймав як складову виховного процесу. Педагог вважав, що завдання школи полягає у вихованні демократичних поглядів і вміння жити за демократичними принципами. Дослідники наукової спадщини А. С. Макаренка цілком справедливо зауважують, що проблема загального формування особистісних якостей була центральною у практично-пошуковій діяльності Макаренка-педагога.

Основоположним принципом педагогічної системи А.С. Макаренка є принцип виховання в колективі, який розглядався як універсальний метод виховання, що є загальним і єдиним, а водночас дає можливість кожній окремій особистості розвивати свої здібності, зберігати свою індивідуальність, йти вперед лініями своїх нахилів (Гончар, 2009, с. 450).

Розглядаючи підходи до колективного виховання А.С. Макаренка у світлі вимог сьогодення, можна зробити висновок, що його вчення про дитячий колектив має багато спільного з сучасним баченням розвитку української школи.

Мета сучасної школи – підготовка людини, здатної сприймати зміни, творити їх; формування самодостатньої особистості, без якої неможливе ні стабільне демократичне суспільство, ні ефективна ринкова економіка, яка вимагає дієвого, активного, відповідального громадянина.

Педагог підкреслював: „Колектив – це соціальний живий організм, який через те і організм, що він має органи, що там є повноваження, співвідношення частин, взаємозалежність, а якщо нічого цього немає, то немає і колективу, а є просто юрба або зборище” (Дічек, 2008, 213).

Модель учнівського колективу, створена А.С. Макаренко, є неперевершеною. Це колектив, який виникає на основі спільної діяльності і спільних цілей, чіткої демократії життя дітей. «Колектив учителів і колектив дітей, – писав Макаренко, – це не два колективи, а один колектив, і перш за все колектив педагогічний”.

Педагог вважав, що члени колективу повинні регулювати товариські взаємини, привчати дітей розв'язувати конфлікти без сварок і бійок, рішуче боротися з найменшими спробами насильства старших або більш сильних над молодшими і слабшими. Він відзначав, що кожний член колективу щоденно повинен проявляти себе в праці, а тому особливим завданням активу є виховання у кожного поваги до праці, до відпочинку і занять інших.

Це виховання передбачає не лише засвоєння правильних уявлень, а й вироблення правильних звичок. Зазначених вимог обов'язково потрібно дотримуватись і в сучасному навчально-виховному процесі.

Формою суспільного благополуччя людей, на думку А.С. Макаренка, є дисципліна. Такою вона може бути тільки в тому випадку, якщо будується за системою активізації особистості в найрізноманітніших галузях трудового і громадського життя, і тому у кожному колективі дітей слід пояснювати її необхідність, забезпечувати отримання доцільного, точного режиму. Покарання, спрямовані на зміцнення дисципліни, повинні головним чином впливати на колектив і мати форму морального осуду (Макаренко, 1954).

Видатний педагог відзначав, що громадська думка – регулятор поведінки учнів. Тому предметом обговорення будуть щоденні справи і перспективні лінії розвитку закладу, які зв'язують інтереси вихованців із загальнонародними інтересами. А.С. Макаренко вважав, що в кожному дитячому закладі повинні бути життєрадісність, спокійна ділова атмосфера, що виключає постійну галасливу бурхливість. Мажор, бадьорість колективу забезпечуються його злагодженістю й організованістю, крім того, єдністю, активністю людей, головною рисою яких є ввічливість, яку потрібно всіляко рекомендувати вихованцям (Будаєвський, 2008).

Особливе місце в педагогічній теорії і практиці А. Макаренка посідає трудове виховання дітей і молоді. У його системі виховання трудова діяльність була стрижневою. Праця матиме виховне значення лише за умови, якщо вона органічно пов'язана з моральним, естетичним, політехнічним, фізичним та іншими аспектами виховання. Виховний вплив праці можливий тільки тоді, коли вона посилює, результативна, має творчий характер, осмислена, колективна, педагогічно доцільна. На першому місці повинні стояти завдання — виховати здорове покоління. „Дохлі виробники і будівельники нам не потрібні, невростеніки лише зіпсують нашу справу”, – писав педагог /т. I, с.190/. А.С. Макаренко вважав, що прагнення до прекрасного закладено в людині від природи. Тому засобами естетичного виховання, на його думку, є краса природи, пісні, образотворче мистецтво, художня література, кіно, театр, чистота й охайність у всьому, розкішна шкільна садиба, приємне навколишнє оточення, естетичне оформлення класних кімнат, гарний одяг, естетика взаємовідносин у колективі тощо (Будаєвський, 2008).

Одним із ефективних умов фізичного виховання у всебічному розвитку особистості є створення відповідних санітарно-гігієнічних умов, дотримання правильного режиму життя, використання природних чинників, правильний режим харчування, добра організація відпочинку, широка програма фізичного виховання (гімнастика, акробатика, теніс, волейбол, футбол, верхова їзда, парашутний спорт, стрілецька справа, лижний і водний спорт тощо).

Сучасними є погляди А.С. Макаренка щодо вимог до педагога-вихователя: він повинен бути патріотом своєї батьківщини; мати гарну загальноосвітню, професійну і педагогічну підготовку; бути ініціативним, активним, енергійним і життєрадісним, гуманним і чуйним товаришем і другом, вимогливим до себе й вихованців; працювати творчо; уміти аналізувати свою роботу і вивчати досвід роботи товаришів; мати педагогічний такт. Для того, щоб стати хорошим педагогом, потрібно багато працювати над собою (Макаренко, 1954).

Думка А.С. Макаренка про важливість родинного виховання не втратила актуальності й на початку XXI століття. Вона ще більш загострилась у час, коли сімейне виховання часто замінюється громадським. „Виховання дітей, – стверджував він, – найважливіша галузь нашого життя. Наші діти – це майбутні громадяни нашої країни і громадяни світу. Вони творитимуть історію ... Правильне виховання – це наша щаслива старість, погане виховання – це наше майбутнє горе, це – наші сльози, це – наша провина перед іншими людьми, перед усією країною” (Макаренко, 1983, с. 335).

„Книга для батьків” є своєрідною енциклопедією сімейного виховання. На його думку, необхідними умовами правильного виховання дітей є „повна сім'я”, добрі взаємини між батьком і матір'ю, приклад в усьому батьків для дітей, правильні взаємини між батьками і дітьми, чіткий і строгий режим життя і правильно організована діяльність членів сім'ї.

Соціологічні дослідження ціннісних орієнтацій шкільної та студентської молоді останнього десятиріччя переконують, що у свідомості сучасної молоді формується тип особистості, характерний для західного суспільства, – особистості, яка насамперед цінує себе і вважає, що її діяльність, успіх у житті і т. п. залежать саме від неї. З одного боку, це непогано, адже орієнтація на власні сили, розум, здібності при досягненні життєвих цілей вимагає роботи над собою, наполегливого оволодіння знаннями тощо. Утім найголовніше, щоб при виконанні цих завдань не формувалась людина-егоїст, яка зможе переступити через усе заради досягнення своєї мети.

Тому педагогічні колективи Полтавського району звертаються до педагогічної спадщини А.С. Макаренка з метою пошуку шляхів розв'язання сучасних освітніх проблем.

У виховній роботі педагога Тростянецької ЗОШ І-ІІІ ступенів широко використовують педагогічну технологію А.С. Макаренка, в основі якої лежить концепція колективу. Традиційно планування виховної діяльності в школі здійснюється у вигляді колективних справ. Для проведення колективних творчих справ створюються тимчасові ради справ.

Організація виховної роботи у вигляді колективних творчих справ дозволяє кожній дитині виявляти та розвивати свої здібності, ініціативу, бути самостійними, робити свій внесок у шкільну справу. Крім загальношкільних колективних творчих справ у школі проводяться класні справи, такі як „Зробимо село чистішим”, „Ми – творчі та талановиті”, „Моя професія – крок у майбутнє”, „Турбота і милосердя” та інші. Організація дозвілля учнів – це екскурсії, турпоходи, підготовка та проведення шкільних свят і вечорів відпочинку, участь у художній самодіяльності та інших заходах, що допомагає об'єднати їх у повноцінний колектив. У школі діє дитячо-юнацька організація „Співдружність”, що позитивно впливає на розвиток особистості учнів. Рада учнівського самоврядування організовує і спрямовує роботу шести центрів: „Інтелект”, „Турбота і милосердя”, „Дисципліна і порядок”, „Моя земля”, „Здоров'я”, „Дозвілля”. Члени дитячої організації мають можливості розвивати лідерські якості та свої таланти (Ткаченко, 2022).

Виховними центрами школи є музеї Хліба та Бойової слави, які сприяють формуванню активної життєвої позиції школярів, їх патріотизму, розвитку комунікативних та лідерських якостей, створюють умови для розкриття природних здібностей школярів.

А.С. Макаренко, як видатний український педагог, дбав про те, щоб виховати справжнього громадянина своєї Вітчизни, людину морально стійку, працьовиту, творчу, колективістську та всебічно розвинену. Його система виховання не втрачає своєї актуальності і на сьогодні, а творча спадщина є справжньою енциклопедією виховання для учнів, батьків та педагогів. Колектив творчо впроваджує елементи його спадщини в питанні профілактики правопорушень, завдяки чому в школі протягом останніх років немає правопорушень і злочинності серед учнівської молоді.

Українська народна педагогіка заकुмулювала тисячолітній досвід народу щодо місця й ролі колективу у вихованні людини. До вивчення цього питання долучилися й вітчизняні педагоги, зокрема А.С. Макаренко. У своїх працях великий педагог визначив принципи розвитку колективу: 1) відповідальності залежності; 2) гласності; 3) перспективних ліній; 4) паралельної дії, сформулював основний закон його життя: рух – форма життя колективу, зупинка – форма смерті. Розроблена ним технологія формування колективу охоплює чотири стадії. Ці стадії ми можемо прослідкувати на прикладі розвитку органів самоврядування Супрунівського НВК, де виховання відбувається в колективі й через колектив. Виховна сила учнівського колективу полягає перш за все в тому, що він об'єднує всіх своїх членів спільною діяльністю, формує в них найкращі риси характеру, необхідні для цілеспрямованої та ефективної колективної справи. У школі діють дитячі юнацькі організації „Віртуал” та „Країна Барвіноква”. Кожен клас – це колектив, який є складовою загальношкільного колективу. Щороку відбуваються вибори класного активу та розподіл обов'язків між учнями. Кожні три роки на загальношкільних виборах обирається адміністратор школи - член дитячого об'єднання „Віртуал”.

Погляди Макаренка на мету і основні завдання виховання співзвучні з вимогами Закону України „Про освіту”, Державної національної програми „Освіта”, Концепції національного виховання, в яких наголошується, що метою виховання в сучасній школі є формування громадянина, здатного до свідомого суспільного вибору.

Одним із напрямків роботи Терешківської ЗОШ І-ІІІ ступенів є залучення школярів до соціально корисної діяльності, основою якої є праця. Вирішується це завдання в комплексі: на уроках (трудового навчання, декоративно-прикладного мистецтва, креслення), а також під час активної позакласної та позашкільної роботи (шкільне лісництво, профільний табір юних лісівників „Конвалія” – керівник Йосипенко О.М., гурток виготовлення сувенірів – керівник Кгаєвська І.А., робота в пришкільному таборі праці та відпочинку „Старшокласник”).

З 2009 року цей навчальний заклад є учасником програми „Школа як осередок розвитку громади” Міжнародного фонду „Крок за кроком”. В рамках цього проекту з'явилися нові, більш широкі можливості побудови ефективної системи виховання через суспільно корисну працю, через партнерство школи і сільської громади та волонтерство (участь в екологічних довготривалих колективних проєктах „За життя у чистому довкіллі”, „Чисте село – чисте сумління”; участь в соціальній акції „Від серця до серця”, в ході якої були зібрані кошти для лікування за кордоном хворої дівчинки – учениці школи).

Висновки: Отже, внесок А.С. Макаренка в сучасну педагогічну науку неможливо переоцінити, його система пройшла через вогонь життєвого експерименту. Справи та ідеї видатного педагога вивчають і розповсюджують у всьому світі. Педагогічна діяльність А.С. Макаренка ввібрала в себе кращі досягнення класичної та нової педагогіки. Його спадщина — досягнення всього прогресивного людства, яке прагне до гуманної освіти. Він вирішував складні педагогічні проблеми, які хвилюють нас і зараз. Його розробки в педагогіці не втратили свого значення і сьогодні.

Антон Макаренко збагатив вітчизняну педагогіку новими ідеями, які практично реалізовував у власній виховній роботі. Його педагогічна спадщина пронизана почуттям відповідальності за майбутнє молодого покоління. Вона має принципове значення для розвитку теорії і практики світової та вітчизняної педагогіки.

Сучасними є погляди А.С. Макаренка щодо вимог до педагога-вихователя: він повинен бути патріотом своєї батьківщини; мати гарну загальноосвітню, професійну і педагогічну підготовку; бути ініціативним, активним, енергійним і життєрадісним, гуманним і чуйним товаришем і другом, вимогливим до себе й вихованців; працювати творчо; уміти аналізувати свою роботу і вивчати досвід роботи товаришів; мати педагогічний такт. Для того, щоб стати хорошим педагогом, потрібно багато працювати над собою

Відкриття А.С. Макаренка в педагогіці випередили свій час. Його ідеї та рекомендації в галузі виховання мали чималу цінність в період становлення педагогіки як науки та розвитку практики суспільного виховання. Вони не втратили свого значення й нині.

Саме тому педагогічні колективи Полтавського району з метою пошуку шляхів розв'язання сучасних освітніх проблем звертаються до педагогічної спадщини А.С. Макаренка. Адже глибоке вивчення педагогічної спадщини видатного педагога, творче використання його цілісних ідей дає неабияку користь для вдосконалення навчально-виховного процесу сучасної школи.

А. С. Макаренко – видатний теоретик і практик, вдумливий науковець і вихователь залишив неоціненний спадок для нащадків, для сучасних педагогів, батьків і громадськості. Його спадщина є актуальною на етапі розбудови незалежної демократичної держави і потребує глибокого аналізу та впровадження основних ідей у виховних процесах як навчальних закладів, так і у сімейному, родинному вихованні.

Отже, за ступенем значущості нововведення А. С. Макаренка є революційними, за масштабом поширення – міжнародними, за інноваційним потенціалом – глобальними, історико-педагогічними.

Список використаних джерел

- Будаєвський, О. К. (2008). А. С. Макаренко – постать професіонала. В кн. М. В. Гриньова (Ред.), *Спадщина А. С. Макаренка і педагогічні пріоритети сучасності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (с. 82-84). Полтава: Астрія.
- Галузяк, В. М., Сметанский, Н. И. (2002). Две личности – две парадигмы воспитания: [А. С. Макаренко и В. А. Сухомлинский]. *Педагогика*, 3, 83-87.
- Гончар, О. (2009). Гордість вітчизняної педагогіки. Антон Макаренко (1(13).03.1888–1.04.1939). *Історія України*, 11, 5-8.
- Дічек, Н. П. (2008). Спадщина А.С. Макаренка – феномен світового освітньо-виховного процесу. *Педагогіка і психологія*, 3/4, 5-14.
- Макаренко, А. С. (1983). Проблемы школьного советского воспитания. В кн. *Педагогические сочинения* (Т. 4). Москва.
- Макаренко, А. С. (1954). *Твори* (Т. 4). Київ: Рад. школа.
- Пістрюга, С. (2006). А. С. Макаренко – новатор педагогіки. *Позакласний час*, 5/6, 11-12.
- Сбруєва, А. А. (Ред.). (2008). *Збірник наукових праць Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка* (Ч. 2). Суми.
- Ткаченко, А. В. (2022). Історико-педагогічні аспекти проектної форми організації освітнього середовища (аналіз макаренківського досвіду). *Витоки педагогічної майстерності*, 30, 174-183.

References

- Budaievskiy, O. K. (2008). A. S. Makarenko – postat profesionala [A. S. Makarenko – the figure of a professional]. In M. V. Hrynova (Ed.), *Spadshchyna A. S. Makarenka i pedahohichni priorytety suchasnosti [Heritage of A. S. Makarenko and Pedagogical Priorities of Modernity]: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (pp. 82-84). Poltava: Astraia [in Ukrainian].
- Galuziak, V. M., & Smetanskii, N. I. (2002). Two personalities – two paradigms of education: [A. S. Makarenko and V. A. Sukhomlynsky]. [Dve lichnosti – dve paradigmy vospitaniia: [A. S. Makarenko i V. A. Sukhomlinskii]. *Pedagogika [Pedagogy]*, 3, 83-87 [in Russian].
- Honchar, O. (2009). Hordist vitchyznianoї pedahohiky. Anton Makarenko (1(13).03.1888–1.04.1939) [The pride of national pedagogy. Anton Makarenko (1(13).03.1888–1.04.1939)]. *Istoriia Ukrainy [History of Ukraine]*, 11, 5-8 [in Ukrainian].
- Dichek, N. P. (2008). Spadshchyna A.S. Makarenka – fenomen svitovoho osvitno-vykhovnoho protsesu [The legacy of A.S. Makarenko is a phenomenon of the world educational process]. *Pedahohika i psykholohiia [Pedagogy and psychology]*, 3/4, 5-14 [in Ukrainian].
- Makarenko, A. S. (1983). Problemy shkolnogo sovetskogo vospitaniia [Problems of school Soviet education]. In *Pedagogicheskie sochineniia [Pedagogical essays]* (Vol. 4). Moskva [in Russian].
- Makarenko, A. S. (1954). *Tvory [Works]* (Vol. 4). Kyiv: Rad. Shkola [in Ukrainian].
- Pistriuha, S. (2006). A. S. Makarenko – novator pedahohiky [A. S. Makarenko – an innovator of pedagogy]. *Pozaklasnyi chas [Zazaklasnyi chas]*, 5/6, 11-12 [in Ukrainian].

- Sbruieva, A. A. (Ed.). (2008). *Zbirnyk naukovykh prats Sumskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu im. A. S. Makarenka [Collection of science practices of the Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenka]* (P. 2). Sumy [in Ukrainian].
- Tkachenko, A. V. (2022). Istoryko-pedahohichni aspekty proiektnoi formy orhanizatsii osvithnoho seredovyscha (analiz makarenkivskoho dosvidu) [Historical and pedagogical aspects of the project form of the organization of the educational environment (analysis of the Makarenko experience)]. *Vytyky pedahohichnoi maisternosti [Origins of pedagogical skill]*, 30, 174-183 [in Ukrainian].

POLOVYNKA D., DIACHENKO-BOHUN M.

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

IMPLEMENTATION OF IDEAS A.S. MACARENKA IN THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE STRATEGY DEVELOPMENT OF GENERAL EDUCATION EDUCATIONAL INSTITUTION

Pedagogical activity of A. S. Makarenko absorbed the best achievements of classical and new pedagogy. His legacy is the achievement of all progressive humanity, which strives for humane education. He solved complex pedagogical problems that concern us even now. That is why we confidently say "A.S. Makarenko is our contemporary", "With A.S. Makarenko - in the 21st century." His developments in pedagogy have not lost their significance even today.

The first strategic line of his worldview is faith in pedagogy, its anticipatory function in the development of a child, teenager, and young man. He constantly emphasized that real pedagogy is fed by life itself. Speaking about the results of his work, he says: "... not I create it and not a handful of teachers, the whole atmosphere of life creates this "miracle". Educates every square of the earth. The unity of education and life is a red thread running through all the work of the teacher. The great importance of the works of A.S. Makarenko in the development of educational goals. For each era and for each generation, A. S. Makarenko believed, the goal of education should be determined dialectically, that is, it should be found in the demands of society at the present time. A. S. Makarenko defined the goals of education with extreme precision, fulfilled the task of forming a man-fighter, patriot, worker, collectivist with a high sense of social responsibility and discipline.

The theory of the pedagogical team, developed and put into practice by A.S. Makarenko, still helps to update educational work in educational institutions today. The model of the student body, created by A.S. Makarenko, is unsurpassed. This is a team that arises on the basis of joint activities and common goals, a clear democracy of children's lives. "The team of teachers and the team of children," wrote Makarenko, "are not two teams, but one team, and above all, the pedagogical team." High dynamism of collective life, close ties between its members, open, democratic discussion of all issues at general meetings and other bodies student self-government gradually become a guarantee of healthy public opinion; periodic replacement of the asset, equal requirements for everyone and a mandatory report on the work before the team become a barrier for swagger, inquisitiveness, and bureaucracy.

It is clear that the specific forms of self-government organization that existed in the colony named after M. Gorky, in the commune named after F.E. Dzerzhinsky, not all and not always can be transferred to the practice of the modern school. But the spirit of discussion, collective decision-making and conscious discipline, the atmosphere that formed the feeling of a master in his team and country — all this should be carefully studied by our school, children's organizations in new conditions. According to Makarenko, "discipline is first of all not a means of education, but a result, and only then it becomes a means." Discipline is formed by respect for the team, enthusiasm for learning, and work. A.Makarenka's contribution to the development of the technique of *vihovanni mi bachimo* and in the fact that he did not just show that the work of the *vihovatel* is to blame, *ale* and *rozkriv*, as a consequence of work: healthy, calm, normal, sensible and cheerful life." /T. VII, p.157/.

/ A. Makarenka's contribution to today's pedagogical science cannot be overestimated, this system has gone through the fire of a life experiment. Let those ideas of Anton Semyonovich spin and blossom in the whole world. Makarenko gave a lot of respect to the nutrition of the physical and aesthetic development of children and young people. On the first mission, the task is to let a healthy generation out. "We don't need dead *virobniki* and alarm clocks, neurasthenics are less likely to call our right," wrote Anton Semenovich / vol. I, p.190/.

Key words: *innovation, innovation strategy, whole pedagogical system, democratic principles, labor development.*

Стаття надійшла до редакції 05.05.2023 р.